

EL TTIP I LA SOBIRANIA ECONÒMICA.

Seria prou fàcil, però molt llarg d'analitzar com, a mesura que el desplegament del capitalisme ha anat adquirint una dimensió mundial, el conjunt de les classes populars hem anat perdent capacitat de control sobre el desenvolupament de les condicions econòmiques, socials, i polítiques que determinen les nostres vides, i l'esdevenir de les nostres comunitats. Amb l'excusa de l'increment del benestar global, el lliure comerç s'ha convertit en un instrument poderós que ha anat minvant la sobirania econòmica dels pobles del món en favor dels interessos econòmics de les corporacions i els països dominants. Podríem dir que a cada bugada expansiva del capitalisme hem perdut un llençol que ens servia per cobrir-nos. I Ara, si el TTIP aconsegueix avançar fins convertir-se en realitat, segurament estarem en disposició d'afirmar que en aquesta bugada de liberalització comercial, el pobles d'Europa ens quedarem a la intempèrie, nus, enmig d'un hivern glaçat, a mercè de la voluntat del llops i el voltors, àvids de carn fresca o morta, que representen les grans corporacions industrials i financeres. Perque això és exactament el que suposarà per a la majoria de pobles d'Europa l'aplicació d'aquest tractat de lliure comerç i inversió entre la UE i els EEUU, agenollar definitivament la sobirania dels pobles als interessos del capital més voraç.

La base del TTIP. La legitimació del lliure comerç.

Cal ser conscients que un dels fronts on es lliura la batalla contra la Sobirania Econòmica dels pobles és en la teoria. En aquest cas, la legitimació teòrica de tractats com el TTIP es troba fermament arrelada en la tradició econòmica clàssica i neoclàssica, que han esdevingut els pilars teòrics sobre el que s'ha sustentat el neoliberalisme, estratègia de política econòmica que té en el lliure comerç un dels seus baluards conceptuals. Així doncs, l'argumentari que es basa en exposar que el lliure comerç és absolutament beneficiós per al desenvolupament de les economies no és nou, i podem fer-nos càrrec de la seva importància estratègica a jutjar per la quantitat d'autors dedicats a la seva legitimació . De fet, aquest tipus de plantejaments daten del moment en el que les grans potències del capitalisme naixent, és el cas d'Anglaterra, necessitaven legitimar l'obertura de fronteres per facilitar el comerç internacional, perquè les dimensions de les seves economies nacionals començaven a quedar-se petites. Les avantatges que, pel desplegament del capitalisme, oferia el mercat no podien quedar circumscrites a l'interior dels països calia explorar les oportunitats que oferia l'exterior. L'origen doncs del corpus teòric que començarà a parlar de les bondats del lliure comerç cal atribuir-lo a Adam Smith. Fou aquest autor el primer que explicà que els països tendrien a especialitzar-se en la producció d'aquelles mercaderies per a les que tinguessin millors condicions naturals. No obstant fou David Ricardo, qui refinant l'argument anterior va assenyalar, a grans trets, que el comerç internacional podia desenvolupar-se de manera beneficiosa per a dos països, encara que un d'ells no tingués cap avantatge en la producció de cap mercaderia. El que aquest país desafavorit havia de fer era especialitzar-se en allò en que tingues menor "desavantatge comparatiu", o sigui en allò que pogués fer millor, dins de la seva inferioritat, respecte a un altre país més competitiu. Així doncs es legitimava que el lliure comerç era beneficiós fins i tot per països que es trobessin en un moment de desenvolupament inferior. I per tant la conclusió política que se'n extreia (i se'n extreu a l'actualitat) és que el que la política econòmica de tots els països ha d'afavorir la llibertat de comerç, que portarà com a conseqüència una positiva divisió internacional del treball. Cada país ha de concentrar-se en aquelles activitats productives en les que disposi de major avantatge (o menor desavantatge) comparatiu, i si tothom actua d'aquest forma s'aconseguirà una major producció mundial beneficiosa per tots els països.

Posteriorment s'han fet revisions teòriques d'aquest plantejament per tal d'adequar la teoria a l'evolució de les necessitats que l'expansió capitalista requereix en cada moment. Entre aquestes revisions destaca el model neoclàssic del comerç internacional, conegut com Heckser-Ohlin-Samuelson. Com assenyala Pedro Montes¹, En aquest model de defensa del lliure comerç, el pes analític se centra en la dotació de factors productius dels diferents països. Un fet de gran importància si tenim en compte les característiques que, degut a l'evolució del capitalisme, han adquirit els països industrialitzats en relació amb la resta de països de la perifèria. Aquests autors “demostran” que, si cada país s'especialitza en allò que està dotat, amb el comerç internacional surten beneficiats tots els països. Queda ben clar que el model aposta perquè les diferències productives entre els països industrialitzats (amb una alta dotació de capital) es perpetuïn a través de les avantatges en l'especialització que procura el comerç internacional. O sigui aquesta teoria ens ve a justificar que la divisió entre països desenvolupats i endarrerits és el el millor per a tots.

No obstant, malgrat la existència de tots aquests esforços teòrics dedicats a defensar les bondats del lliure comerç, la història ens demostra que justament totes aquestes teories són la legitimació dels interessos de tots aquells que tenen en el lliure comerç una via segura d'expansió econòmica, en detriment del benestar i el territori dels pobles perdedors. Autors com ara Ha-Joon Chang², han demostrat que justament els mateixos països que avui són grans defensors del lliure comerç com ara Anglaterra, o els EEUU, no van ser practicants d'aquestes teories quan es trobaven immersos en el seu procés de desenvolupament. Absolutament al contrari del que avui prediquen, aquest països es dedicaven a promoure les seves indústries nacionals i protegir-les de la competència exterior, mitjançant aranzels, taxes duaneres, subsidis i altres mesures. L'economista alemany Friedrich List resumí aquesta pràctica hipòcrita amb una metàfora. Segons ell “ *una estratagema molt comú i intel·ligent que practica qui ha assolit els cims de la grandesa es retirar l'escala per la que ha ascendit per impedir a la resta fer el mateix camí*”³. Així doncs el lliure comerç és una cursa asimètrica que convida a competir en una mateixa cursa a cotxes de carreres contra utilitaris de segona mà.

El cas de la integració Europea també ens demostra com justament l'entrada en vigor del Mercat Únic a partir del 1993, i per tant la llibertat de circulació de béns i servies, ha representat una clara concentració industrial en el centre d'Europa i una important destrucció del teixit productiu en totes les àrees perifèriques, amb la destrucció i precarització dels llocs de treball i desestructuració territorial que això ha comportat.

En el cas del NAFTA, procés d'integració comercial entre els EEUU, Canadà i Mèxic, mentre les previsions triomfalistes dels defensors de l'acord de lliure comerç entre aquests tres països havia de representar la creació de 20 milions de llocs de treball avui ja es constata, per la mateixa Cambra de Comerç dels EEUU que aquesta promesa no s'ha materialitzat⁴, de fet diverses estimacions constaten que després de 20 anys de funcionament d'aquesta àrea de lliure comerç s'han destruït al voltant d'un milió de llocs de treball degut a les deslocalitzacions, a la vegada que s'han precaritzat les condicions laborals i de vida del conjunt dels treballadors d'aquesta àrea econòmica i geogràfica⁵.

1 Montes Pedro. El desorden neoliberal, Trotta, Madrid 1996.

2 Ha-Joon Chang. Patada a la escalera. La verdadera historia del libre comercio.
<http://www.bdigital.unal.edu.co/38429/1/41244-185947-1-PB.pdf>

3 Ob cit.

4 U.S Chamber of Commerce (2012): “ NAFTA Triumphant. Assessing two decades of gains in trade, Growth and jobs”.

5 Economic Policy Institute (2003): “NAFTA-related jobs losses have piled up since 1993”.

Així mateix les nombroses lluites existents arreu del món protagonitzades per les classes populars contra els acords de lliure comerç posen en evidència el clar component de classe dels mateixos i la necessitat de ser contestats amb contundència, si es vol continuar disposant de capacitat econòmica, per part dels diferents pobles, per fer front a les necessitats col·lectives i a la defensa dels equilibris ecològics⁶.

El TTIP , El somni del poder corporatiu fet realitat.

L'acord de comerç i inversió entre la UE i els EEUU es ve gestant de fa temps. Al novembre de 1998, els ministres d'Assumptes Exteriors de la UE donaren llum verda a la Comissió Europea per tal que comences a establir negociacions amb els EEUU sobre una Associació Econòmica Transatlàntica (TEP), un programa per suprimir les barreres al comerç transatlàntic. La TEP partia del terreny abonat que representava el Diàleg Empresarial Transatlàntic (TABD), que des del 1995 representa l'espai de trobada entre les grans corporacions de les dues bandes de l'atlàntic i els grans líders europeus, per tal d'impulsar aquest marc de comerç i inversions. Remarcar per exemple que entre els grans impulsors d'aquesta TEP es trobà Leon Brittan, ex comissari de competència, relacions exteriors, comerç, pressupostos i programació financera⁷.

El TTIP, també conegut amb les sigles TAFTA, fou proposat al febrer de 2013, moment en que B.Obama i els líders de la UE es van comprometre a iniciar les negociacions sobre el TTIP. La primera ronda fou al juliol de 2013 i sembla que existeix la intenció d'acabar amb aquestes negociacions de forma imminent.

Aquest acord va més enllà d'eliminar els aranzels i obrir els mercats als inversors de cada mercat. Les negociacions s'estan centrant en suprimir les regulacions que protegeixen als consumidors, els treballadors i el medi ambient, pel fet que aquestes regulacions esdevenen una barrera pel lliure desplegament de les inversions i per tant van en detriment dels beneficis corporatius. El que tenim per tant és que el gruix de l'acord no se centra en reduir els aranzels existents entre la UE i els EEUU que ja són prou baixos, al voltant del 2%, sinó en eliminar els estàndards regulatoris que traven l'entrada de productes de forma recíproca. En poques paraules això significa la sentència de mort a la ja escassa protecció a la petita i mitjana producció europea, així com la del proveïment de serveis socials bàsics garantits per drets de ciutadania.

En l'estudi de la Comissió europea sobre l'impacte del TTIP, es reconeix que l'increment comercial amb els EEUU suposaria un fort impacte en tots aquells sectors amb dificultat de competir amb l'oferta dels EEUU. El sector agrícola dels EEUU, amb granges fins a 13 vegades més grans que les seves homòlogues europees, esdevindria un competidor letal per la producció agropecuària europea molt més regulada que la dels EEUU. Els productors de carn, de fertilitzants, de sucre, sector de la fusta i productes del paper serien alguns dels que patirien més durament les conseqüències d'aquesta pressió competitiva. El mateix succeiria en molts d'altres sectors com per exemple el sector del transport i del metall. Concretament des de la perspectiva dels Països catalans, tenint en compte la seva ubicació en la perifèria europea, caldria esperar un fort impacte sobre el conjunt del sector primari, secundari i terciari. Com a exemples patirien un impacte seriós sectors com el del blat, per la competència que representaria el blat transgènic dels EEUU, de la producció de pollastres, per la competència dels pollastres tractats amb clor dels EEUU, els de les joguines al País valencià, el transport, els serveis públics, entre d'altres.

⁶ Vegis coma exemple: <http://www.enlazandoalternativas.org/spip.php?rubrique=4>

⁷ Balanyà Belén et al. Europa S.A. Icaria. Barcelona. 2002.

I és que el TTIP representa acceptar l'entorn més favorable per tal que les grans corporacions obtinguin el màxim benefici. Així en matèria agrícola i industrial significa acceptar com a competidor la dinàmica més productivista, contaminadora i explotadora que es basa en la producció de productes modificats genèticament, tractats amb químics prohibits actualment a la UE. Cal tenir en compte a més la capacitat de competir que suposa, pel cas de les indústries dels EEUU, no haver de fer front a la conflictivitat laboral pel fet que els EEUU s'han negat a ratificar convenis de l'Organització Internacional del treball (OIT) vinculats a la llibertat d'associació i a les pràctiques sindicals. Totes aquestes pràctiques, fins ara prohibides en el marc europeu, esdevendrien una aposta més en la desenfrenada lluita pel domini dels mercats existents.

Segurament el punt més agressiu però que podria incloure el TTIP, pel que fa referència a l'impacte negatiu sobre la Sobirania econòmica, serien els anomenats mecanismes de solució de controvèrsies inversors-estat (ISDS). Aquest mecanisme donen el poder als inversors per denunciar als diferents estats en tribunals internacionals composts per jutges de caràcter privat. Així les grans corporacions poden reclamar compensacions econòmiques si consideren que la seva inversió potencial (i els beneficis relacionats) estan amenaçats pels marcs legislatius a nivell nacional. Ras i curt, legislar en favor de la provisió de la sanitat, l'educació, la producció alimentària, industrial etc. segons unes normes i uns criteris decidits democràticament per la ciutadania d'un territori, podrà ser impugnat per les corporacions privades que considerin que aquestes lleis sobiranes van en detriment dels seus beneficis potencials. Fins i tot la possibilitat de ser denunciat pot representar un efecte dissuasiu sobre la possibilitat de presentar determinades iniciatives legals, per por de que puguin ser denunciades per les grans empreses en aquests tribunals per sobre de la justícia nacional.

Aquesta pràctica, que sembla l'argument de qualsevol pel·lícula de terror, ja està passant a l'actualitat. Segons la Conferència de Nacions Unides sobre comerç i desenvolupament (UNCTAD), al 2012 es coneixien 514 casos de resolució de conflictes d'aquesta natura. En aquesta direcció és conegut el cas de la denuncia de l'empresa del sector de l'energia Vattenfall contra Alemanya. Al 2012 la companyia sueca va iniciar un procediment ISDS contra Alemanya demanant una compensació econòmica per la decisió del país germànic d'iniciar el tancament progressiu de les seves plantes nuclears. L'empresa dels EEUU Lone Pine Resources, va demanar una compensació al govern del Canadà per la moratòria decretada sobre el fracking al Quebec al 2013. Un altre cas és el de la denuncia de Philip Morris contra Uruguai i Austràlia, per considerar que les mesures de salut pública decretades per aquest país dificulten la seva activitat comercial, i per tant van en contra de la seva obtenció de beneficis⁸.

En un moment com l'actual, en el marc d'un capitalisme amb greus problemes de sobreacumulació, la lluita pel mercat global esdevé una lluita ferotge. A l'actualitat, segons dades del FMI, en els propers anys el 90% del creixement mundial es generarà fora d'Europa, i un terç del mateix a la Xina, en una tendència que portarà a que al voltant del 2050 cap de les economies més grans del planeta sigui europea. Davant d'aquesta realitat a les grans corporacions europees i dels EEUU només els queda premer l'accelerador del bloc occidental per tal de poder competir en aquesta despietada escena global. Ens intentaran convèncer que per tal d'afiançar aquest procés d'hegemonia competitiva i no ser presa de la competència de xinesos, indis, brasilers, russos etc., cal sacrificar qualsevol vestigi de societat amb possibilitats de reproducció de la vida de forma

8 Amigos de la tierra. La punta del iceberg anti-democratico. <https://drive.google.com/folderview?id=0BzneaT5ZEghlSEt0RDJBejlLOUk&usp=sharing>

digna. El TTIP no és res més que la posada en pràctica d'aquest procés. Així doncs es fa evident que avui, com sempre, però ja de forma absolutament radical i sense matisos, la lògica de reproducció del capital xoca frontalment contra la lògica de reproducció de la vida, tant humana com la representada pel conjunt de la biosfera.

Des dels Països catalans, l'avenç de projectes del capital com el TTIP, significa la negació absoluta de cap possibilitat per construir un projecte sobirà i democràtic de desenvolupament a escala humana, que graviti al voltant del benestar col·lectiu i del respecte pels equilibris ecològics. Cal doncs que ens oposem amb totes les nostres forces al TTIP, i ens sumem a la lluita, que des de diversos pobles, es desenvolupa en aquesta direcció. Essent conscients, que nosaltres, avui i ara, ja, des dels Països Catalans no només estem en disposició d'alçar la barricada de la resistència si no que hem, i podem, començar a plantejar també de forma irrenunciable la lluita per guanyar des de baix, de forma pràctica i concreta, el control de cadascuna de les Sobiranes fonamentals. Organitzem-nos per fer-ho. Contra el capital i a favor de la vida.

Josep Manel Busqueta.